

De vuurwerkcramp in Enschede is inmiddels 25 jaar geleden. De stad herdacht deze ramp. De krant *Tubantia* schreef een artikel (13 mei 2025). Indertijd is Martine Delfos gevraagd om mee te helpen in het psychologisch opvangen van de kinderen op school. Foto's staan hier niet vermeld, want vallen onder auteursrecht.

Geschreven door **Mandy de Jong en Lucien Baard**
Ontwerp en code **Daniël Disselkoen en Mark Reijntjens**

Het is een ongewoon warme zaterdag in Enschede. 13 mei 2000, morgen is het Moederdag. De scholen zijn dicht, de kinderen thuis. Er hangt een lome rust over de stad. Sommige inwoners zijn naar het centrum, anderen doen klusjes in huis of genieten van het mooie weer in de tuin. In de wijk Roombeek speelt de vier-jarige Mertkan Temel, leerling van groep 1 van de Anna van Burenschool, op straat met broertjes en vriendjes. Zijn ouders maken zich op voor een bruiloftsfeest van familie in Rotterdam.

De klok loopt richting drie uur. Het leven gaat zijn gewone gang. Maar deze gewone dag zal spoedig veranderen in een van de zwartste dagen in de geschiedenis van Enschede.

15:01

Er is brand

Bij de alarmcentrale komt de eerste melding binnen: er is brand bij S.E. Fireworks. Buurtbewoners zien rook opstijgen en vuurpijlen gaan de lucht in. De brandweer rukt uit. Een nieuwsgierige mensenmassa, in luchtige zomerkleding, stroomt toe.

Basisschooldirecteur Linda Tukkers (destijds 29) is die zaterdag niet in Enschede. Ze zal later zeggen hoe dankbaar ze daarvoor is. Om 15.08 uur bereikt de eerste brandweerwagen de plek des onheils. De brandweerlieden hebben geen idee wat voor vuurwerk er ligt opgeslagen, laat staan hoeveel. „Je realiseert je dat het gevaarlijk kan zijn. Maar je gaat ervan uit dat de opslagbunkers berekend zijn op het ergste”, zegt brandweerman Johan Bosch.

Op dat moment is het vuurwerk niet hun grootste zorg; de brandweermannen zien aanvankelijk een relatief kleine brand. Niets wijst er dan op dat vier van hen nooit naar de kazerne zullen terugkeren.

15:34

De eerste klap

Het komt onverwacht en overrompelend. Er klinkt een zwaar en vreemd geroffel. Een lage steekvlam schiet over de grond uit een zeecontainer, die tegenover het bunkercomplex staat. Een container ontploft met enorm geweld. Zeker drie brandweermensen moeten op het dak hebben gestaan.

De vele toeschouwers beginnen onmiddellijk te rennen. Ook Mertkan, nog geen 100 meter verderop, schrikt. Samen met zijn ouders vlucht hij hun woning in. De woning die niet ver van de rampplek af ligt. Die eerste klap veroorzaakt een kettingreactie.

Iedereen moet rennen voor zijn leven en op grotere afstand schuilen. Brandweermensen proberen van de containers en boxen af te komen. Mensen zoeken dekking, want het regent brokstukken. Puin vliegt door de lucht.

De Officier van Dienst schreeuwt via kanaal rood van zijn portofoon aan iedereen: ‘terugtrekken, terugtrekken’. Een politiefunctionaris roept de meldkamer op ‘meer ambulances te sturen’. „Het loopt hier compleet uit de hand.”

De kracht van de explosie was zo groot dat het KNMI deze registreerde als een aardbeving.
15:35

De allesverwoestende explosie

Een minuut later is het echt de hel op aarde. Het complete bedrijf S.E. Fireworks gaat met een verwoestende klap de lucht in. Het is de tweede - en fatale - explosie die levens voor altijd verandert, die de wijk wegvaagt en een vuurzee ontketent. Deze klap is de zwaarste explosie in Nederland sinds de Tweede Wereldoorlog. Twee op de schaal van Richter. Een explosie zo krachtig dat deze tot in de wijde omtrek wordt gevoeld. „Het ging zo onvoorstelbaar hard,” zal een brandweerman later zeggen. „Ik dacht dat mijn kop eraf werd geblazen. Onvoorstelbaar.”

De lucht boven Roombeek wordt pikzwart. De hitte is alles verzengend. Mensen zullen later spreken over een oorlogsgebied.

De ravage is enorm. Er is een groot gebied vernield, huizen zijn ingestort, auto's weggeblazen. Zeker 200 woningen liggen in puin. Overal is brand. De communicatiemiddelen vallen weg door overbelasting. Het vaste telefoonnet raakt overbelast, het mobiele netwerk ligt plat. Ook de woning waar de familie Temel veilig dacht te zijn, is ingestort. Van de wijk Roombeek is amper nog iets over. Slechts een enkel gebouw staat nog overeind.

Het huis van Mertkan Temel, leerling van de Anna van Burenschool, en zijn familie ligt vlak naast S.E. Fireworks

16:30

Het eerste uur na de ramp

Burgemeester Jan Mans is op een afscheidsfeestje van een collega, zo'n twintig kilometer buiten Enschede, als de ramp gebeurt. Zijn chauffeur fluistert hem toe dat er iets ergs aan de hand is in zijn stad. Meteen haast hij zich naar Enschede. Maar de stad binnenkomen is lastig. Het is er een grote puinhoop. Als hij eindelijk op het stadhuis aankomt, kan hij niemand bereiken. Er zijn al wat ambtenaren en wethouders op eigen houtje naar het gemeentehuis gekomen, maar contact met brandweer of politie in het rampgebied lukt niet. „Pak de fiets,” zegt Mans tegen zijn assistent. Hij stuurt hem naar het politiebureau om meer te weten te komen.

Ook Linda Tukkers, directeur van de Anna van Burenschool, krijgt het nieuws binnen. De school staat in het getroffen gebied aan de Meeuwenstraat. Ze weet dat als de ramp op een schooldag was gebeurd, de gevolgen nog veel erger zouden zijn geweest. „Dan waren we het

schoolgebouw nooit uit gekomen,” zal ze later zeggen. „Dan was het aantal slachtoffers veel groter geweest.”

Het ziekenhuis Medisch Spectrum Twente stroomt vol met gewonden. Mensen komen niet alleen met ambulances, maar ook op eigen gelegenheid: bloedend, met hoofdwonden, diepe wonden in het lichaam en breuken. In een van de operatiekamers vecht een traumateam voor het leven van een zwaargewonde jongen. Uiteindelijk zullen er bijna duizend gewonden worden geteld.

17:30

Angst voor een tweede ramp

Terwijl de chaos voortduurt, groeit de angst voor een tweede, mogelijk nog grotere ramp. De nabijgelegen Grolschfabriek is door brokstukken geraakt en staat in brand. Er zijn mogelijk duizenden liters ammoniak in de koeltanks van de brouwerij aanwezig. Als die ontploffen, zou een dodelijke gifwolk over de stad kunnen trekken.

Een kleine kilometer van het epicentrum, fietst een man in opperste paniek schreeuwend door de straat: „De Grolsch staat op springen, de Grolsch staat op springen!”

Als zo’n ammoniakwolk vrijkomt, zeggen deskundigen, dan stikken mensen in een straal tot 400 meter van de brouwerij. Bij inademing is iemand binnen enkele seconden dood. In een straal tot acht kilometer zouden mensen gewond raken: huidaandoeningen, beschadigde slijmvliezen van ogen, schade aan de luchtwegen. Dat zijn de feiten.

Een aan zijn hoofd bloedende agent smeekt de mensen vlak bij de brouwerij om te vertrekken. „Schiet op, schiet op”, roept hij. Hij zwaait met zijn armen boven het hoofd, gebaart dat ze achteruit moeten gaan. Met haast overslaande stem: „Ga weg. Ik wil hier ook niet blijven. Ga toch weg.” Mensen lopen in paniek op straat. Sommigen zijn gewond, of zitten helemaal onder het stof.

Om 19.35 uur komt dan eindelijk het verlossende bericht. De commandant van de brandweer meldt: „Er zijn branden in de Bamshoeve. De supermarkt Nieuwe Weme is helemaal afgebrand. Bij Grolsch is nog steeds sprake van kleine branden, maar er is geen gevaar voor een ammoniakexplosie. Geen gevaar”

Zondag 14 mei

De school na de ramp

Op zondagochtend, Moederdag, komen koningin Beatrix en premier Wim Kok naar het rampgebied. Het aantal doden wordt dan geschat op twintig. Uiteindelijk zullen 23 mensen bij de ramp om het leven komen, onder wie vier brandweerlieden.

Linda Tukkers staat ondertussen voor een immense uitdaging. Haar school is vernield, de leerlingen zijn verspreid over de stad en sommigen zijn zelfs spoorloos. „Als alles in puin ligt, wat doe je dan?” vraagt ze zich af. „Je hebt geen idee. Niemand eigenlijk. Maar dat verandert snel. Er komt zo veel adrenaline vrij dat je onmiddellijk in de actiestand schiet.”

Nog in het weekend zegt ze tegen de leerkrachten: „Pak de leerlingenlijsten, contact alle ouders en zoek uit of ze veilig zijn.”

Leerkracht Paulien Kol, toen 23 jaar oud, herinnert zich vooral de angst en hectiek van die eerste dagen. „Je kon bijna niemand te pakken krijgen, want er waren in die tijd veel minder mobieltjes. Gaan we de gezinnen zo wel vinden? Die angst leefde bij mij heel erg.”

Het gebouw aan de Meeuwenstraat is vernield. De glasscherven zitten na de ontploffing als spiezen vastgeboord in de prikborden. Vallende brokstukken hebben een gapend gat in het schooldak geslagen. Het getroffen gebied is hermetisch afgesloten, de school is onbereikbaar. De school verhuist tijdelijk naar het clubgebouw van de Enschedese voetbalvereniging Emos.

„Maandagochtend zaten we met elkaar op dat voetbalveld te wachten. Wie komt er? Je was zó blij als er weer iemand opdook.” vertelt leerkracht Paulien Kol

Op 16 mei, om 12:00 uur, verschijnt de eerste nieuwsbrief van de Anna van Burenschool: „We maken ons ernstig zorgen over de familie Temel. Vader, moeder en Mertkan uit groep 1 worden vermist.”

Drie uur later volgt een update: „Op dit moment staat alleen de familie Temel nog op onze lijst van vermisten.”

Kinderen die hun huis kwijt zijn door de ramp, worden met taxi's naar hun nieuwe tijdelijke school gebracht. De dag begint altijd met het laatste nieuws en een gezamenlijk gebed dat wordt geleid door directeur Linda Tukkers. „Elke dag konden we weer een positief bericht brengen” herinnert ze zich. „Gezinnen die we kwijt waren, bleken dan toch ergens goed te zijn terechtgekomen. En zo werd dat lijstje met vermisten steeds korter.” Maar één gezin blijft vermist.

Maandag 22 mei

Een lege stoel

Ruim een week na de explosies, komt het verschrikkelijke nieuws: „Zaterdag is ons bange vermoeden bevestigd dat de familie Temel zich bij de vuurwerkexplosie niet in veiligheid heeft kunnen brengen. Mertkan en zijn ouders hebben bij de ramp het leven verloren.”

Het stoeltje van de 4-jarige Mertkan krijgt na de ramp een vaste plek in het klaslokaal, zijn werkjes hangen later ook weer aan de muur.

„We probeerden de kinderen te troosten door te zeggen dat Mertkan samen was met zijn papa en mama” zegt Linda Tukkers. „Dat hij niet alleen was. Heel eerlijk? Daar hadden we op dat moment zelf ook behoefte aan, aan zo'n enigszins troostende gedachte.”

Voor Melvin Arun, klasgenootje van Mertkan, is het moeilijk te bevatten. „Als kind dacht ik: Goh, ik kan vandaag niet met Mert spelen” herinnert hij zich. Het besef dat zijn vriendje Mert

nooit meer zou terugkomen, dat hij een van de 23 slachtoffers was van de vuurwerkramp, kwam pas later.

Zus Sureya: „Die lege stoel van Mertkan in het klaslokaal, dat was echt heel confronterend. Verschrikkelijk.”

Hoe jonger de leerlingen toen waren, hoe vager de herinneringen aan de ramp en hoe minder heftig het trauma lijkt te zijn. „Ik weet meer over de ramp door verhalen van mijn ouders dan dat ik het zelf nog weet”, zegt Lisa Zeelen. Die dag in 2000 was ze vijf jaar oud. „Wij woonden net buiten de wijk en achter thuis was de lucht die dag pikzwart. Mijn ouders spraken later over een oorlogsgebied.”

Wel herinnert Lisa zich nog het noodgebouw van de school bij de voetbalvereniging. En de grote foto van haar omgekomen klasgenoot Mertkan Temel aan de muur op school. „Hij had op die foto een blauw shirt aan, dat weet ik nog precies.”

Rituelen bieden houvast

Op de Anna van Burenschool probeert men het leven weer op te pakken. Hoe ga je als school om met een vuurwerkramp in de wijk? Hier bestond ook toen geen handleiding voor. Vanuit het hele land worden spullen gestuurd. Hulpverleners lopen af en aan. Op de voetbalvelden worden springkussens geplaatst. De juffen laten de kinderen hun herinneringen aan die zwarte zaterdag tekenen. In groep 1 kiezen bijna alle leerlingen ervoor om Mertkan te tekenen. Het zijn bijzondere illustraties van kinderverdriet. Mertkan met zijn ouders, Mertkan naast een brandend huis, Mertkan tussen heel veel knikkers. Want dat was zijn lievelingsspeelgoed.

Nienke (groep 1): 'Dit is Mertkan hij kijkt naar de knikkers'

Mike (groep 1): 'Mertkan huult omdat hij dood is'

Lieselotte (groep 2): 'Vuur op het huis'

(3 tekeningen)

De juffen schrijven bij elke tekening wat er wordt bedoeld. Het geeft een mooi inzicht in de kinderziel.

Martine Delfos, psycholoog, wetenschapper en therapeut, adviseert de school om vooral niet alleen maar leuke dingen te doen. „Doe wat je voor de ramp ook deed” zegt ze.

„Het angstaanjagende van die vuurwerkramp in Enschede is dat het op een gewoon moment gebeurde,” legt Martine Delfos later uit. „Niet met oud en nieuw, maar op een gewone zaterdag. Daarmee drong deze ramp de gewone levens van mensen nog dieper binnen.”

Directeur Linda Tukkers en leerkracht Paulien Kol herinneren zich allebei het schoolfluitje. Ze leerden dat kleine dingen die je altijd voor lief nam na zo'n ramp ineens van betekenis kunnen zijn. „Ouders zeiden: 'Die eerste keer toen ik het schoolfluitje weer hoorde, en dat alle kinderen naar binnen moesten...' Dat moment ontroerde ze enorm” vertelt Linda.

„Als alles anders gaat dan anders, is het heel fijn als er toch nog iets gaat zoals het altijd ging” zegt Paulien Kol. „Die kleine rituelen van vroeger bieden dan structuur en houvast.”

De nasleep

De schattingen van het aantal doden bleven die eerste dagen schommelen. „Op basis van echte waarnemingen komen we uit op twintig. Meer is speculatief,” aldus burgemeester Mans op een persconferentie. Rond middernacht op de dag van de ramp waren er acht doden geborgen, van wie twee brandweermannen. Het Rampen Identificatie Team was al gevormd: 45 mensen uit de omgeving van Enschede en 40 vanuit de rest van Nederland.

De eerste begrafenissen trekken vrijdag 19 mei een grauwsluier over de stad; daarna is ‘s avonds de stille tocht. Die mag geen herdenkingstocht heten. Het is ‘een tocht van medeleven’. Want op dat moment is nog niet duidelijk hoeveel doden er zijn gevallen, en weet niemand nog wie allemaal worden herdacht. Er zijn zeventien lichamen geborgen en officieel nog zeventien vermisten.

De omgekomen brandweermannen - die voor de veiligheid van de wijk hun leven gaven - krijgen een uitvaart met de grootst mogelijke eer. De sfeer in de stad is beklemmend. Als mensen de rouwauto’s langs zien komen maken ze een halt op de stoep en klappen voor hun doden van 13 mei.

Elf dagen na de ramp maakt het Rampen Identificatie Team (RIT) bekend dat ze stoppen met zoeken naar de laatste drie vermisten. Het RIT gaat ervan uit dat hun lichamen onvindbaar blijven. Op dat moment zijn er 22 doden en bijna duizend gewonden.

Vijf jaar na de vuurwerkramp wordt pas bekend dat 13 mei 2000 geen 22 levens heeft gekost, maar 23. Het 23e slachtoffer is de jonge moeder Latifa-El Allaoui. Ze overlijdt vier maanden na de ramp, volgens artsen en haar familie aan de traumatische ervaring die de vuurwerkramp voor haar was.

25 jaar later

13 mei komt elk jaar weer voorbij. Leerkracht Paulien Kol vergat vorig jaar voor het eerst dat de vuurwerkramp die dag had plaatsgevonden. „Ik merk ook nu dat ik het best lastig vind om het erover te hebben. De luikjes zijn dicht gegaan” zegt ze, wijzend naar haar hoofd. „Misschien wel uit zelfbescherming.”

In 2006 verhuisde basisschool Anna van Buren naar een nieuwe locatie in de wijk Roombeek.

Alle leerlingen lopen zelf met hun eigen stoeltje onder de arm van het oude gebouw naar het nieuwe schoolgebouw.

Zo nu en dan stapt er nog een oud-leerling binnen. Zoekend naar een leerkracht of een knutselwerk van toen. Een officiële reünie is er na de vuurwerkramp nooit geweest.

De vuurwerkramp is nu onderdeel van de lesstof op de Anna van Burenschool. Eens in de vier jaar wordt er op school uitgebreid aandacht aan besteed. „Dan gaan we naar het monument en

andere markante gebouwen in de wijk,” vertelt Linda Tukkers. „Als ze met eigen ogen zien waar de inslagen zijn geweest, dan vallen de monden open.”

Wat volgens psycholoog Martine Delfos niet heeft bijgedragen aan de verwerking van de vuurwerkramp is het feit dat de oorzaak nooit is achterhaald. „Zo'n trauma blijft zich vaak als een film afspelen in je hoofd. Maar die film herinner je je telkens op een net iets andere manier, omdat je zoekt naar een antwoord op de vraag hoe iets heeft kunnen gebeuren. Je krijgt pas rust als je dat antwoord hebt.”

Dat antwoord kwam er de afgelopen 25 jaar niet.

Levens voor en na de ramp

„Ik heb een leven voor en een leven na de ramp,” vertelt Sureya Arun. „Ik heb leren relativeren en weet nu dat in een land als Nederland een leven wel weer op te bouwen is. Dat leven met je familie en dierbaren, dat is wat telt. En daar moet je heel dankbaar voor zijn.”

Haar broer Melvin Arun, het klasgenootje van Mertkan, zegt: „Ik was te jong om nu te kunnen zeggen dat ik door die ramp een ander mens ben geworden. Wat ik me wel heel goed realiseer, is dat je in het leven gigantische pech kunt ervaren. Dat iedereen zoiets kan overkomen. En dat je niet alles in het leven altijd in de hand hebt.”

Nu ze volwassenen zijn, kijken veel oud-leerlingen terug op een verdrietige periode, maar ook op een tijd waarin iedereen samenkwam.

Schooldirecteur Linda Tukkers is nog altijd opgelucht dat ze die dag zelf niet in Enschede was. „Er niet bij zijn, maakte het voor mij makkelijker om met de vuurwerkramp om te gaan. Wel kwam ook bij mij later tijdens de herdenking het verdriet pas binnen. Toen alle namen van de overledenen werden opgenoemd, ook van Mertkan en zijn ouders.”

Een lege plek, een blijvend verschil

Basisschool Anna van Buren werd op 13 mei 2000 getroffen door de vuurwerkramp, maar het had nog veel erger kunnen zijn. Je moet er niet aan denken wat er was gebeurd als die dag 155 leerlingen in de klas hadden gezeten.

„De ramp is de ramp en dat was echt verschrikkelijk,” zegt Linda Tukkers. „Maar er zijn ergens ook goede dingen uit voortgekomen.”

Direct na de ramp ging iedereen met elkaar rond de tafel om het welzijn van alle 155 leerlingen te bespreken. Van de GGD tot maatschappelijk werk. Mertkans lege stoel in het klaslokaal werd een symbool. Niet alleen van verlies, maar ook van herinnering en zorg voor elkaar.

„Dat was voor de ramp ondenkbaar, want iedereen zat op z'n eigen eilandje. Toen leerden we met elkaar dat je het niet alleen hoeft te doen. Nu werkt elke basisschool in Nederland met zo'n zorgteam van experts om kinderen te ondersteunen bij leer- of gedragsmoeilijkheden,” vertelt Linda Tukkers.

Die ene lege stoel in groep 1 heeft zo onbedoeld bijgedragen aan betere zorg voor talloze andere kinderen in het hele land.

Luister naar de broer van Mertkan

Furkan Temel, de broer van Mertkan, overleefde de vuurwerkramp doordat zijn tante hem wegtrok na de eerste explosie. Terwijl zijn ouders en vierjarig broertje Mertkan omkwamen, groeide hij als wees op bij verschillende familieleden. Nu, 25 jaar later, vertelt hij voor het eerst over zijn trauma, de verbroken band met zijn broer Gökhan, en hoe sirenes nog steeds flashbacks veroorzaken.